

4 Sosyo-Mekânsallık

Coğrafya ve özellikle de Türkiye’de coğrafya, ‘insanla doğal ortam arasındaki ilişkileri açıklamak’ biçiminde sorunlu bir tanımlamaya sahip oldu, uzun yıllar.

Bütünüyle yanlış olmasa da bu tanımlama, günümüzde yedi milyarı aşan dünya nüfusunun yarısından fazlasının, gelişmiş ülkelerde ise %75’inin kentsel alanlarda yaşadığı inşa edilmiş bir çevrede mekânı salt doğal-fiziksel çerçeve içinde görmek ve coğrafyayı bu dar alana sıkıştırmak doğru olmasa gerek.

4 Sosyo-Mekânsallık

Böylece coğrafya ve onun doğru tanımı, doğal ortam, inşa edilmiş ortam ve sosyal / toplumsal ortam üçlüsü üzerinden bir mekânsal bilim alanı olmasıyla özdeşleştirilebilir.

Toplum ve mekân arasındaki diyalektik ilişki feminist coğrafyada kullanılan ilişki kavramı bakımından son derece önemli. Toplum ve mekân arasındaki bu ilişki ekseninde Henri Lefebvre'nin yazıları kritik derecede öneme sahip.

4 Sosyo-Mekânsallık

Lefebvre (1991; 2014), mekânın kendisinin ve politik organizasyonunun toplumsal ilişkileri ifade ettiğini ama aynı zamanda bu ilişkilere dayalı olarak reaksiyon gösterdiğini tartışır.

Başka bir anlatımla Lefebvre, toplum ve mekânın karşılıklı ilişkilerin kurulduğu bir yapı içinde, birlikte var olduklarını ve mekânın toplumsal ilişkilerce üretildiğini açık eder.

Hatta Lefebvre, toplumsal pratiğe ait olan mekânı 'gerçek' mekân olarak tanımlar.

4 Sosyo-Mekânsallık

Bu tartışma, beşeri coğrafyanın farklı alt disiplinlerinde çeşitli yansımalar bulur.

Örneğin, kent coğrafyacıları kentsel mekânda meydana gelen değişimi araştırmak adına sosyo-mekânsal diyalektik kavramını kullanırlar.

Bu görüşe göre kentler, toplumların onları yaratmış olduğu mekânsal ifadeler / inşa edilmiş mekânlar olarak yorumlanır.

4 Sosyo-Mekânsallık

Sosyo-ekonomik kontekste, kentlerin ne tür kimlikleri barındırdığı buralarda yaşayan toplumlara ait ideolojiler ve değerlendirmelerden anlaşılabilir.

Örneğin, toplumdaki sosyal eşitsizlikler çoğu kez zengin ve yoksul komşuluk birimlerinin haritalandırılmasıyla mekân üzerinde temsil edilir.

4 Sosyo-Mekânsallık

Daha zengin insanlar kentsel peyzajın çok daha iyi duruma sahip ve mali olarak bunun bedelini karşılayabildikleri bir çevrede yaşayıp altyapı ve hizmetlere kolayca ulaşabilirlerken, yoksul gruplar marjinal bir çevrede yaşamak zorunda kalırlar.

4 Sosyo-Mekânsallık

Mekân ve toplum arasındaki diyalektik ilişki nedeniyle mekân, sırasıyla, önce toplum ve sonrasında da toplumsal ilişkiler üzerinden var olur.

Bu yolla mekân toplumsal eşitsizlikleri yeniden üretir.

Smith'in (2005: 26) değindiği üzere *"...insanlara özgü toplumsal ilişkilerin icra edildiği mekân ve yerler, basite indirgenebilecek taşıyıcılar değildir.*

Daha ziyade insanların yerleştikleri yerler onların yaşantılarının doğrudan ortaya çıktığı yerlerdir".

Yoksul olan ve marjinal çevrelerde yaşayan insanlar risklere daha fazla maruz kalırlar bu nedenle.

Kirliliğin oldukça fazla olduğu bir çevrede veya sağlık hizmetlerinin yeteri derecede sunulmadığı yerlerde yaşayan halklar hastalıklara daha fazla maruz kalmakta ve yatkın olmaktadır.

Örneğin, 19. yüzyılda San Fransisco'da çiçek hastalığı salgını ile ilgili yapılan bir çalışmada Craddock (1995) insanların zihnindeki zenofobik (*xenophobic*) bağlantıyla Çin mahallesinin hastalıklı bölge olarak isimlendirilmesini göçmenler ve hastalık arasındaki ilişkide aramıştır.

Bu örnekte Çin Mahallesi insanların zihninde hastalığın 'bulaşma yeri' (*place of contagion*) olarak biçimlenmiştir.

4 Sosyo-Mekânsallık

Beşeri coğrafyacilar mekânın toplumsal kimlikleri nasıl barındırdığını, biçimlendirdiğini ve yeniden üretildiğini sorgular.

Yukarıda değinildiği gibi, mekânlar ve yerler onlara yüklenen anlamlarla doludur.

Yerler, kimlikleri barındırırlar ve insanlar spesifik yerleri kendi bireysel kimliklerini inşa ettikleri mekânsal-aidiyet duyumsaması üzerinden tanımlar.

4 Sosyo-Mekânsallık

Bu nedenle de teorisyenler yerin kimliği ile insanların yaşadıkları çevrelerde toplumsal ilişkilerle inşa ettikleri kimlikler arasındaki bağıntılara önem verir.

Bu yolla mekânlarda insanların kimliğiyle yerlere ilişkin duyumsadıkları kimlikler bir araya gelir.